Jacob. Aluarotus ſuper feudis.

Subtiliſſimi iurium Ceſarei nec
non Pontificij enucleatoris domini Jacobi Alua-
roti in libro feudorum clariſſima Lectura nodoſas
quaſq; difficultates haud penitẽdi viri ac doctoris exi-
mij Oberti de Horto eiuſdem libri autoris hactenus
pre ſui obſcuritate nimia pleroſq; a lectione deterren-
tes ingenioſiſſime explanans. Cui nouiſſime Sum-
maria notabiles materias ſub breuiloquio amplecten-
tia: Repertorio alphabetico ordine diſtincto quo quid
optes facilius reperias non omiſſo: ſubiecimus.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

In nomine ſancte ⁊ indiuidue trinitatis patris et filii ⁊ ſpiritusſancti: glorioſe virginis Marie: vtriuſq; Jacobi apoſtoli: totiuſq; celeſtis. Amen.

Venerande vniuerſitati iuriſtarum paduane: Jacobus de aluarottis patauus ſalutem ⁊ opus preſens.

Animaduerti ⁊ ſepe
mecū cogitaui ſpectabilis rector. Reuerēdi pres fres dilectiſſimi ⁊ vniuerſitas
venerāda vos nō pax admirari q̄ ego q
pſiti tpe n eq; oſſō lectore apud vos fun
giriſſus ſum neq; noſtris ſcholaſticis di
ſputationib⁹ multū frequēs ꝓ vigilijs
tot laboribus totq; curis ſollicitudini
bus ad hec ſtudia vſq; nedū incitāda ve
rū etiā plurimū coadiuuāda atq; decorāda his pñtibus meis cō
mētarijs acceſſerim. Sed ꝑfecto vſa charitas ⁊ beneuolētia inor
dinataq; ſcribentiū tā antiquorum q̄ modernorum cura atq; di
ligentia me ad tam arduum tanq; graue opus induxit. Dum enī
poſt ſuſceptas doctorales infulas annis ſexdecim continuis lectu
re officio operam dediſſem peragraſſemq; omnes codices atq; ſcri
pta que in vtroq; iure in vſu habentur ⁊ a maioribus noſtris ad
noſtram doctrinā tradita ⁊ relicta fuerunt comperi omnia alia
noſtri iuris ciuilis volumina plane ⁊ copioſe ac ſuo debito ordi
ne ⁊ elegantia laudabilem finem aſſequuta. Sed cum in has feu
dorum conſuetudines diuertiſſem in ipſiſq; pro ipſarum magni
tudine ſubtilitate atq; difficultate materie diutius reſediſſem: ani
maduerti commentatores earū in pluribꝰ defeciſſe: ita vt nedū vtile
ſed neceſſarium fore exiſtimauerim huic tali morbo ſuccurrendū.
Quis enī ad hec vſq; tpa continuationes rubricarū vt cōgruum
fuerat ad plenū induxit: q̄ tñ ꝑfecto nō minus laudabiliter ꝓut
in alijs noſtri iuris ciuilis partibus fieri conſueuit: in pñti opere
⁊ adduci ⁊ declarari potuerunt. Quis ſcribentiam adhuc in ter
xtualibus ad integritatem ingeſſit? Nullus preterea gloſſator ex
peditionem ⁊ declarationem ſuo debito ordine proſequutus eſt ve
rum eas aut in totū ſuo loco: vel pro parte omittendo: vel ſaltē vt
doceus fuerat eas nō nobis planas ſed cōfuſas relinquēdo. Quis
etiam aliorū ſnias doctorum atq; dicta in eo volumine cōprehēdit?
Quis materias feudales vbiq; alibi vagas ⁊ diſperſas vna ſimul
cōgerie collocauit? Quis omnia capitula extraordinaria alteriꝰ
compilatiōis huic noſtro feudorum operi interſeruit: que tñ fre
quenter a nōnullis doctoribus ſnis in voluminibus allegantur.
Quis inſuper poſt cuiuſlibet capituli vel paragraphi cōmentum
vbi de eadē materia in vtroq; iure habeat ⁊ per gloſſas ⁊ doctores
copioſas remiſſiones adduxit? Quis poſtremo repertorii tabulā
ſuperaddidit: quo facile quis qḋ cupit reperire queat? Hoc enī
ſumme neceſſarium exiſtimaui: cū pleriq; ipſi ſtudentes ꝓſertim
ſcholaſtici has noſtras leges ⁊ conſuetudines feudales nō multū
familiares habere conſueuerunt. Omnia iſta deo ꝓpitio nō tam
eleganter quam vtiliter in hoc noſtro pñti opere conſummaui
mus: vt nedū quiſq; doctus ſed ſcholaſticus poſſit ⁊ valeat in hac
feudali ſcia ſtudere legere ⁊ intelligere ⁊ quicquid cupit de facili
abſq; labore reperire. Nihil boni qḋ a ſcribētibus tactū fuit omi
ſi oīa eorū ſcripta euiſcerauī: ⁊ huic vni operi accommodaui. In
quacūq; determinatione auctoritates ipſorū ſemꝑ adduxi ⁊ alle
gaui. Ut aūt ipſorum doctorum tam antiquorū q̄ modernorū qui
ſuper has feudales conſuetudines ſcripſere noticia ac laudabilis
memoria nō lateret eorum noīa hic inſerere curaui. Et ſi Jo. an.
iuris lumē in ſuis additionibus titulo de feudis ſcribat ſe in hac
materia habuiſſe diuerſos tractatus: quorum autores ignoraſſe
fateatur: mihi tñ plurimum ac ſedulo elaboranti: vt omnium volumīa
qui ſcripſere colligerem tam ex gymnaſijs noſtris Italicis q̄ vltra
montanis euenit vt per eorum diſcurſum ac frequētē ſtudiū eorū
noīa oblata ſimul ⁊ patefacta ſint. Qui enī Pōtifices qui Prin
cipes ⁊ magiſtri in hac materia feudali primitꝰ nobis textus in
medium reliquerunt: ex eorū ſuprāſcriptionibus facile eſt cogno
ſcere. Inno. enī tertius ex pōtificibus decretales nōnullas edidit.
Gregorius ſeptimus: Alex. tertius: Honorius tertius: Celeſtinꝰ
tertius: Clemēs tertius: Alex. quartus ⁊ Urbanꝰ quartus ſnias
plurimas vtiles ⁊ neceſſarias nobis tradiderunt. Ex imperatori
bus vero a quibus leges feudales fluxerunt hi habentur: Conra
dus primus: Henricus ſecundus: Lotharius tertius: Federicus
primus: Henricus quintus ⁊ Federicus ſcḋs. Ex magiſtris vero
quorū auctoritates ꝓ textu recepte ſunt hos inſcriptos tenemus:
Gilbertus eps: Girardus cagapiſti: Obertus de orto. Ex nōnul
lis etiā decretis ⁊ ex varijs cōſuetudinibus regni tam Italici q̄
Germanici necnō plurimorum populorū que in iudicijs atq; cu
rijs pro vſu ciuitatum frequentabantur: multa nobis ad noſtrā
doctrinam collecta: ⁊ pro deciſionibus veris obſeruata ⁊ robore
textuali firmata ſunt. Ex quibus omnibus poſtea idē Obertus
de orto tunc vir famoſus ⁊ maximus iuriſcon. in. hoc q; iure feu
dali inſtructiſſimus pñs opus feudorū elimatum ⁊ digeſtū ac vti
le ſatis ⁊ neceſſarium edidit ⁊ nobis reliquit. Cū vero ipſius ope
ris vtilitas guſtata fuiſſet: intra noſtri iuris ciuilis ptes receptū
eſt. Nec q; imperatoris Federici ſcḋi defuit auctoritas: cuius aſſen
ſu hic liber poſt nouā Juſtiniani cōſtitutionū collationē decime
collationis titulū ſibi vēdicauit. Sup hoc opere multi ſcripſerūt
gloſſas: nōnulli cōpoſuerunt ſummas: plurimi quoq; egregij cō
mētatores enarrarunt. Bulgarus enī ⁊ Pileus primitus gloſſaue
runt. Hugolinus inſuper ⁊ Coradinus: Simon vincētinus: Ja
cobus gofredi gloſſas aliquas addiderūt. Poſt quos: Jacobus
columbi de regio gloſſas vtiles ⁊ plenas huic operi adiecit: ſicq;
opus ſuis gloſſis tam vtiliter tanq; copioſe ⁊ elegāter ornauit: vt
nemo poſt ipſū alias gloſſas inſcribere auſus ſit. In his enī ⁊ ho
die verſamur: ⁊ ſculptas noſtris codicibus tenemus. Summiſte
aūt plures fuerūt: quorum Pileus primus fuit: cuius ſummā poſt
ea idē Jacobus colūbi in melius reformauit. Inſup ſummas va
rias ſcripſerūt. Joā. fariolo: Odofredus Rolandinus Jo. de bu
noſco: Joā. Jo. blancus Hoſt. Jo. lector: alberti. fr. Ja. de are. Ja.
de ra. Henri. archieps ebredunēſis poſtea vero nuncupatus Hoſ.
qui a Pileo paucis additis ſuā ſummā traxit. Petrus querſel
qui opus elegās ⁊ vtile ſed rarum ac pene incognitum reliquit qḋ
directorium iuris nūcupauit. Fuit preterea inter alios ſummiſta ex
cellens Jac. ardizoni veronēſis: qui ſummā adeo copioſam ſcripſit
hiſq; iuribus feudalibus redundātem vt nihil in ea qḋ ad rē feu
dalem ꝑtineat intactum relinquatur. Reſtat vt de commētatori
bus pauca ſermo habeatur. Jac. aurelianenſis ſe nobis primum
oſtēdit poſt hunc Petrus de cerni Ja. de beluiſio doctor perſpicaꝰ
Andreas de yſer. vtilitate magis ⁊ ſubtilitate q̄ ordine laudādꝰ
Raynerius forliuienſis ⁊ Nico. de neapoli. qui in omnibus ſecu
tos Ja. de bel. ⁊ Andream de yſernia nihil aut parum addentes
ſecuti ſunt. Nouiſſime Bal. doc. illuſtris q; ⁊ ſi plures notabiles ⁊
frequentes deciſiones in ſuis ſcriptis adduxerit: ꝑfecto tñ ⁊ ple
rumq; gloſſarum ⁊ aliorum ſcribentium ſnias ad materiam per
tinentes aut in totum omiſit: aut ſine ordine vllo proſequutꝰ eſt.
Nos vero hoc modico voluminū numero omnium ſupradictorum di
cta collegimꝰ ⁊ ſuo debito ordine collocauimꝰ vt quicqd a priorībꝰ
dictū eſt hoc breui libello introcluſum reperias. Multa quoq; ex
cerpſi a Rofredo beneuētano in libellis ab altero Rofredo eius
diſcipulo ⁊ compatriota: Ab Azone in brocardis ab altero Ro
landino de placiola patauo: a Dino: Cino: Bartholo: Baldo: Al
berico de roſate Bartholomeo de ſaliceto quē in iure ciuili in pri
mitijs ſtudiorum meorum in magiſtrū ⁊ preceptorem habui: ⁊ a
Raphaele fulgoſio: vbicunq; alibi ſparſim de hac materia in cor
pore iuris tractauerunt. Plurima etiā collegi ex archidiacono:
Inno. Speculo: Joā. Andrea: ex Butrio: ex Franciſco ſabarella
patauo ac Car. olim compatre ⁊ in canonico iure domino ⁊ ma
giſtro meo. Aliqua inſuper adduxi ex piſanella ex Raymundo ⁊
ex Thoma de aquino ſcḋa ſcḋe: que ad ꝓpoſitum noſtrum cōgrue
re viſa ſunt. Inter hos qui in declarādis iuribus noſtris feudali
bus laborem plurimum impenderūt nō eſt meū ex ſuſpitione no
minis iudicare qui precipui ⁊ ante alios habiti ſunt illuſtres: di
mus tñ inter gloſſatores Jacobum columbi principatum tenuiſ
ſe. Inter ſummiſtas Jacobum ardizoni. Inter commentatores
Jacobum de beluiſio. Fuerūt preterea plures alij numero hoc no
mine qui ſcripſere: quos ſupra nominauimus: nō vt me numero
eorum adſciſcam: ſed vt fame ⁊ nominis ipſorum conſeruatorem
ſubſiciam. Juxta dictum Jo. an. in proe. clementinarum: qui nomen
Jo. pape vigeſimiſcḋi compilatoris earum: eoq; qui primus Ja. vocaba
tur plurimum commendauit: adſiciens plures eodem ſuo nomi
ne ſcriptores egregios claruiſſe. Nec q; hoc nomen Ja. inter totius
noſtri iur. ciuilis fundatores defuit ꝓut Juſti. Imperator in ſca
lege ſcḋa circa medium. C. de veteri iure enuc. atteſtatus eſt. Emi
cuit preterea hoc nomē inter apoſtolos duplicatum: quorū alter
epiſtolam canonicam ſcripſit qui etiā ſaluatori noſtro in figura ſi
milimus fuit. Quis igitur hoc nomine nō glorietur? Quis huic no
mini nō debitas gratias agat. Quis hoc nomen nō vſq; ad celū
extollat? Quare ſpectabilis rector reuerendi patres fratres dile
ctiſſimi ⁊ vniuerſitas venerāda: hoc opus nouū elimatū ⁊ digeſtū
ſuſcipite: qḋ ꝓ vobis iā multo tpe per me inchoatū: ⁊ maximo cū
labore ac vigilijs tādem ad finem ⁊ cōſummationē vſq; deductū
gratanter exhibeo ac trado. Ipſumq; per reuerēdiſſimum in xpo
patrem ⁊ dñm meum. d. Petrum donatum epm Paduanū hu
iuſq; ſtudij noſtri cancellarium digniſſimum: ⁊ in vtroq; iure do
ctorē diſertiſſimū: ac per vos ⁊ per ſapientiſſimos dños doc. ſacra
tiſſimi collegij Paduani collegas ⁊ dños meos: quorum numero me
licet indignum aggregare iam annis. xxx. dignati ſunt ſupplēdū
emendandū ⁊ corrigendum. Poſteaq; ſi meretur in bibliothecā
veſtram cōſeruandū. Illud tñ charitatiue rogo vt nō prius repre
hendatis q̄ legatis: quum inciuile ſit iudicare niſi tota lege perſ

teſq; ſuos id haberent: ibi ex ſe filio ⁊ filia ſuperſtitibus defuncti ſunt inter quos feudi qđ agitaꝛ. maſculus cū vniuerſum feudū ſibi vendicat femina vero ad parentum pariter cū fratre vocari ſe defendit. quidam ꝓ maſculo. quidā pro femina pronūciāt. Eorum qui pro filia iudicāt ſententiam ſequendā eſſe cenſeo. cum filia ex antedictoꝝ iugalium cotubernio ſuperſit ex ꝑdefuncta vxore alia ſuſcepto maſculo qui conſanguineos ad eam frater ſic in ceteris prioꝝ ſnīa ſane ſequēda eſt. qđ ſi ſola ex eo matrimonio relicta filia nullo ex eo vel alio cōnubio ſuperſtite maſculo ab hac luce ſubtracti fuerint feudū feudi fert prudentū noſtre ciuitatis opinio. vt dimidiā quidē partem femina ſibi acquirat. reliquam vero dominus aut eius heres accipiat.

FEuda habitationum niſi aliud ſpāliter cautum ſit morte accipientiū finiuntꝛ.

IMperator henricus. Si contigerit feudū in curia aut fidelis neglectu conſortibus applicari nullus ex eo leuamen detraſus excipiat ne ſenioris ſui contemptus illuſus fiat ob quam feudū inde dimiſerat. Sane qui aliter fecerint ꝙ qđ meus ſaluberrime noſtre conſtitutiōis expoliāt beneficio ſe carituros eſſe cognoſcant. ita vt eis amplius ſperare nō liceat ſeniori danda licentia ab ipſis eorūq; poſteris ꝙ ceteris detentatoribus predictum beneficium vendicandi.

QUeſitum ſcio dudūq; apō prudentes fuiſſe cūm hanc ſi ſerui quibus macula ſeruitutis obſtaculo fuerat libertate donati fuerit an ad feuda ſucceſſionem valeant aſpirare. Deniq; poſt magnas varietates obtinuit ſnīa diſtinguētiū quo tpe libertatis donū aſſecuti fuerint vt ſi qđem eo tpe quo coheres alter vipote his cōſtitutis inhabilibus aut oēs quaſi ad ſe deuolutū vendidiſſet ab eius ſucceſſione ſint penitus alieni. ne qđ legitime factū eſt ſuperueniēti facto poſtea retractetꝛ qui ſi re integra manumiſſi fuerint in feudum recte ſuccedere queunt.

ANtiquatum eſſe ipſis rerū experimētis nos ipſi cognouimus fideles niſi aliō ſcribus pactiones inſerte deſiderent dñoꝝ ſumptibꝰ eiſdem ſeruitia miniſtrare. iuſtū nāq; eſt vt illi cōſequantꝛ ſtipendiū quo tpe ſuaꝫ cōmodare reperiūtꝛ obſequium plerūq; cū nec qſꝙ ꝓpriis cogatꝛ impēdiis militare maxīe cū extra ciuitatis ſue territoria ſeruitutis exhibendi eos cōuenit fatigari.

GRegorius ſeptimus. Si qs imperator regū ducū marchionū comitū vel quarūlibet ſeculariū ptā aut pſonaꝝ inueſtiturā epatus vel alicuiꝰ eccliaſtice dignitatis dare pſumpſerit eccleſiaſtica cōione priuetur.

QUoniam inueſtituras cōtra ſanctoꝝ patrū autoritatē a laicis ī multis ptibus cognouimus fieri ⁊ ex eo plurimas pturbationes in eccleſia. imo ruinā ſancte religionis oriri. ex qbus cēſure religio cōturbatꝛ decernimus vt nullus clericoꝝ inueſtituras epatus vel abbatie vel eccleſie de manu īpatoris vel regis vel alicuiꝰ laice pſone viri vel femine ſuſcipiat qđ ſi pſumpſerint recognoſcāt inueſtituram illaꝫ ab apoſtolica autoritate irritā eſſe ⁊ ſeſeq; ad dignā ſatiſfactionem excommunicationi ſubiacere.

SI quis clericus abbas vel monachus per laicos eccleſias obtinuerint excōmunicationi ſubiaceat.

COnſtitutiones ſanctoꝝ canonū ſequētes ſtatuimꝰ vt quicūq; clericoꝝ ab hac hora inueſtiturā eccleſie vel eccleſiaſtice dignitatis de manu laici accepit ⁊ q manū impoſuerit gradus ſui pīculo ſubiaceat ⁊ communione priuetur.

MAius eſt poſſeſſionem dare ꝙ inueſtituram concedere.

NUlla iuris cōſtitutiōe aut cōſuetudinis vſq; longeui obſeruātia ꝓhiberi ſciſcitamus inuenio vaſallū arctiori quāq; in ſe hūat lege feudum in alium vbilibet poſſe transferre.

LOnginquitate tēporis ſit ſepe vt nō pateat cōditio originis vnī iā ſtatutū eſt vt pfeſſionē ſuā liberti eccleſie debeant facere qua pteſtantur ſe ⁊ de familia eccleſie eſſe ⁊ eius obſequiū nūq; relicturꝰ. Illis quoq; adijcimus vt quotiens cuiuſuis vite ſacerdos impleuerit ⁊ de hac vita migrauerit mox cū ſucceſſor eius aduenerit oēs liberti eccleſie vel ab eis progeniti cartulas ſuas in cōſpectu eiꝰ debēt ipſi qui ſubſtituitur pontifici publicare ⁊ vt pfeſſionē in cōſpectu eccleſie renouare quatenus ſtatus ſui vigorem illi obtineāt ⁊ obedientia eoꝝ eccleſia nō careat. Si vero ſcripturas libertatis ſue intra annum ordinationis noui pontificis manifeſtare cōtempſerint aut profeſſiones renouare noluerint vacue ⁊ inanes cartule ipſe remaneant ⁊ illi origini ſue redditi ſunt ꝑpetuo ſerui.

LIberti eccleſie qꝛ nūq̄ eorum moritur patrona a patrocinio eccleſie nūq̄ diſcedant nec poſteritas quidem eorum ſicut priores canones decreuerūt ac ne forte libertinitas eoꝝ in futura prole nō pateat. Ipſa vero poſteritas ſe ab eccleſie patrocinio non ſubtrahat neceſſe eſt, vt tam idem liberti ꝙ eius progeniti profeſſionem epō ſuo faciāt per quam ex familia eccleſie libertos ſe eſſe fateantꝛ eius patrociniū non relinquant ſed iuxta virtutē ſuā obſequiū ei vel obedientiam prebeant.

QUicunq; fidelium propria deuotione de facultatibus ſuis aliquid eccleſie cōtulerit ſi forte ipſi filij eorum redacti fuerint ad inopiam ab eadem eccleſia ſuffragium vite temporis vſu percipiant.

EX iure ⁊ moribus receptū eſt vaſallum clericali ſe militie dedicātem feudum amittere. Scriptū eſt em̄ in diuinis eloquijs miles xpi ſeruiat xpo. milites ſeculi ſeruiant ſeculo.

SI quis epiſcopus ſecularibus poteſtatibꝰ vſus eccleſias pro ipſis obtinuerit deponatur ⁊ ſegregetur omnes illi qui ſe cōmunicant.

ILlud per omnia interdicimus vt nullus clericus prebēdā ſuam ſeu beneficium aliquod eccleſiaſticum aliquo modo alienare pſumat qđ ſi preſumptum olim fuerit vel aliquando fuerit irritū erit ⁊ vltioni canonice ſubiacebit.

QUicunq; militum vel cuiuſcūq; ordinis vel profeſſionis perſona predia eccleſiaſtica a quocūq; rege ſeu ſeculari principe vel ab epiſcopis inuitis ſeu abbatibus aut ab aliquibus eccleſiarum rectoribus ſuſcepit vel inuaſerit vel eorum conſenſu tenuerit niſi eadē predia eccleſie reſtituat excommunicationi ſubiaceat.

SI tributum petit imperator. nō negamus agri eccleſie ſoluant tributū. ſi agros eccleſie deſiderat imperator poteſtatem habet vindicādorum tollat eos ſi libitum eſt imperatori. non do ſed non nego. qꝛ nō eccleſia dari imperatori nō pontificalis apex more capitis eccleſie preeminens poteſt ſubijci regibus.

DE his que clerici emerint vel vinorum donationibus acceperint conſueta principibus debent obſequia. vt ⁊ annua eis perſoluāt tributa ⁊ vocato exercitu cum eis conſenſu tū romani pontificis pſiciſcantur ad caſtra.

FINIS.

Lugduni Joānes de Cambray alias Moylin anno felicis partus quingenteſimo trigeſimo ſupra milleſimum typis opera me ſolerti mandabat.

Regiſtrum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t.

Omnes ſunt quaterni preter t qui eſt ternus.